

Tatranská Javorina
Podmuráň

MAPOVANIE FYTOTOXICKÝCH OZÓNOVÝCH DÁVOK V LESNOM PROSTREDÍ VYSOKÝCH TATIER

MAPPING OF PHYTOTOXIC OZONE DOSES IN THE FOREST ENVIRONMENT OF HIGH TATRA MTS.

AGENTÚRA
NA PODPORU
VÝSKUMU A VÝVOJA

APVV 0429-12

Hana Pavlendová – NLC Zvolen
Svetlana BIČÁROVÁ – ÚVZ SAV
Zuzana Sitková – NLC Zvolen

Hlavný riešiteľ
Národné lesnícke centrum
Lesnícky výskumný ústav

Spoluriešiteľ
Ústav vied o Zemi
Geofyzikálny odbor

Monitoring a modelovanie prízemného ozónu - výskum interakcií v lesných ekosystémoch
7. - 9. 10. 2015, KC Academia Stará Lesná

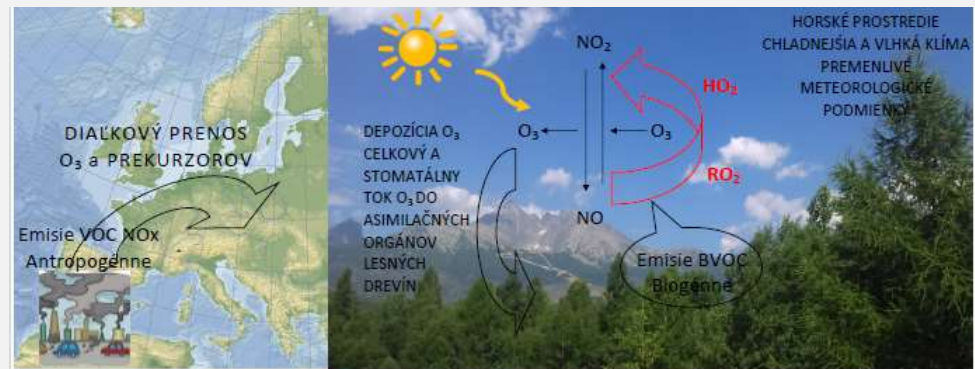

MAPOVANIE FYTOTOXICKÝCH OZÓNOVÝCH DÁVOK V LESNOM PROSTREDÍ VYSOKÝCH TATIER

MAPPING OF PHYTOTOXIC OZONE DOSES IN THE FOREST ENVIRONMENT OF HIGH TATRA MTS.

ZAMERANIE

- hodnotenie možného rizika ozónového znečistenia pre horské lesné ekosystémy SR
- kvantifikácia fytotoxických ozónových dávok (POD)
- modelovanie depozičných tokov O_3 do lesného prostredia
- modelový odhad celkového a stomatálneho toku O_3 , t.j. toku O_3 cez otvorené prieduchy buniek v asimilačných orgánoch lesných drevín
- prekročenie kritickej úrovne

Monitoring a modelovanie prízemného ozónu - výskum interakcií v lesných ekosystémoch
7. - 9. 10. 2015, KC Academia Stará Lesná

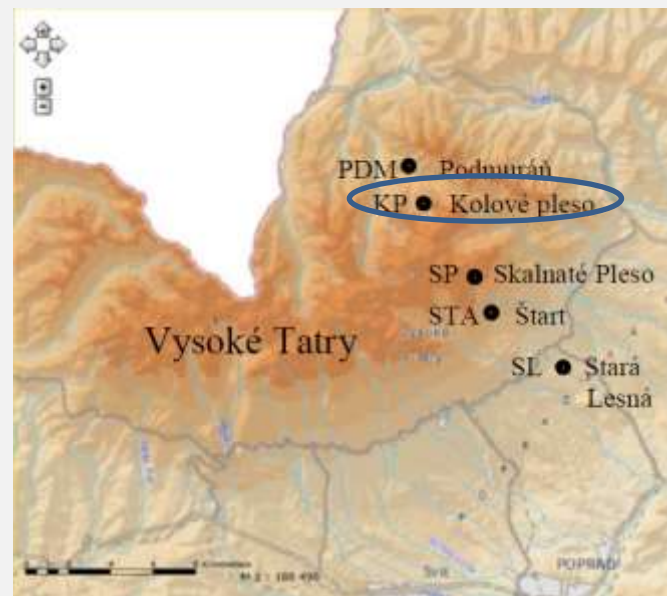
MAPOVANIE FYTOTOXICKÝCH OZÓNOVÝCH DÁVOK V LESNOM PROSTREDÍ VYSOKÝCH TATIER

MAPPING OF PHYTOTOXIC OZONE DOSES IN THE FOREST ENVIRONMENT OF HIGH TATRA MTS.

DOBA RIEŠENIA: 10/2013 - 03/2017

2013 – 2014

- zabezpečenie prístrojového vybavenia na vybraných experimentálnych plochách <http://www.emsbrno.cz/>

MAPOVANIE FYTOTOXICKÝCH OZÓNOVÝCH DÁVOK V LESNOM PROSTREDÍ VYSOKÝCH TATIER

MAPPING OF PHYTOTOXIC OZONE DOSES IN THE FOREST ENVIRONMENT OF HIGH TATRA MTS.

DOBA RIEŠENIA: 10/2013 - 03/2017

2013 – 2014

- zabezpečenie prístrojového vybavenia na vybraných experimentálnych plochách <http://www.emsbrno.cz/>

MAPOVANIE FYTOTOXICKÝCH OZÓNOVÝCH DÁVOK V LESNOM PROSTREDÍ VYSOKÝCH TATIER

MAPPING OF PHYTOTOXIC OZONE DOSES IN THE FOREST ENVIRONMENT OF HIGH TATRA MTS.

DOBA RIEŠENIA: 10/2013 - 03/2017

2013 – 2014

- zabezpečenie prístrojového vybavenia na vybraných experimentálnych plochách <http://test.physicus.eu/>

MAPOVANIE FYTOTOXICKÝCH OZÓNOVÝCH DÁVOK V LESNOM PROSTREDÍ VYSOKÝCH TATIER

MAPPING OF PHYTOTOXIC OZONE DOSES IN THE FOREST ENVIRONMENT OF HIGH TATRA MTS.

DOBA RIEŠENIA: 10/2013 - 03/2017

2013 – 2014

- zabezpečenie prístrojového vybavenia na vybraných experimentálnych plochách <http://test.physicus.eu/>

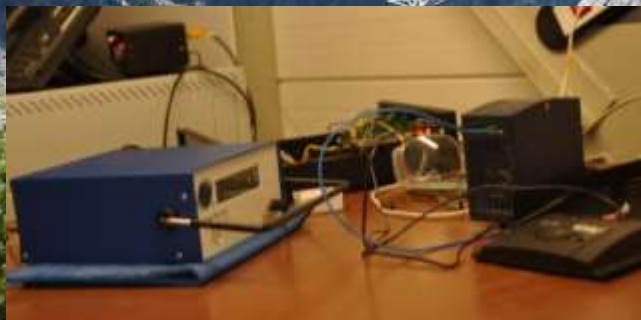
MAPOVANIE FYTOTOXICKÝCH OZÓNOVÝCH DÁVOK V LESNOM PROSTREDÍ VYSOKÝCH TATIER

MAPPING OF PHYTOTOXIC OZONE DOSES IN THE FOREST ENVIRONMENT OF HIGH TATRA MTS.

DOBA RIEŠENIA: 10/2013 - 03/2017

2013 – 2014

- Lomnický štít spolupráca s ÚEF SAV
<http://data2.space.saske.sk/>

Devices

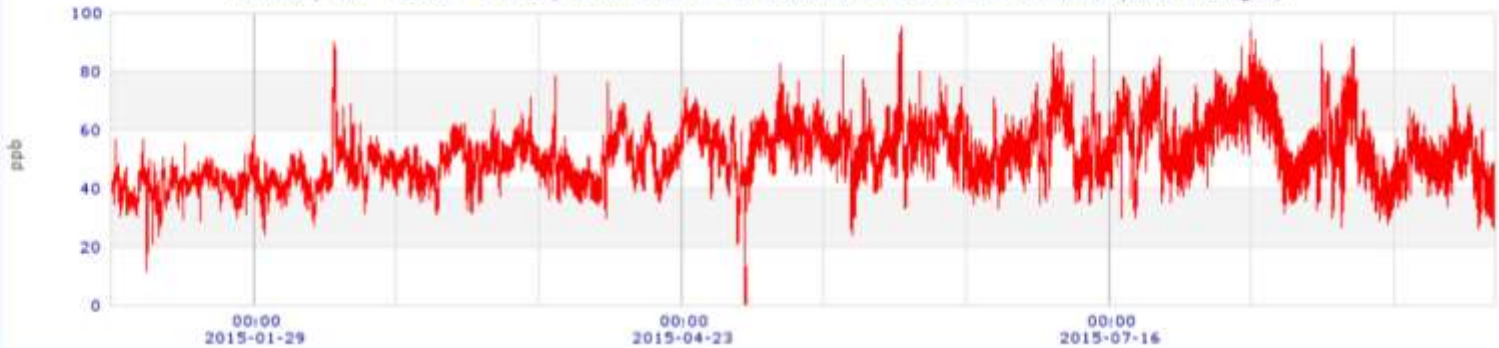
Device Ozone monitor ([online](#))

[Lomnický štít](#) [49.19525° N, 20.21336° E, altitude 2635 m]

Display data from to , or display data for days

Averaging minimum seconds, averaging maximum seconds, running average

Lomnický stit - Ozone - 272 days from 2015-01-01 00:00:00 to 2015-09-29 23:50:00 (600s averages)

Space physics database centre

Devices

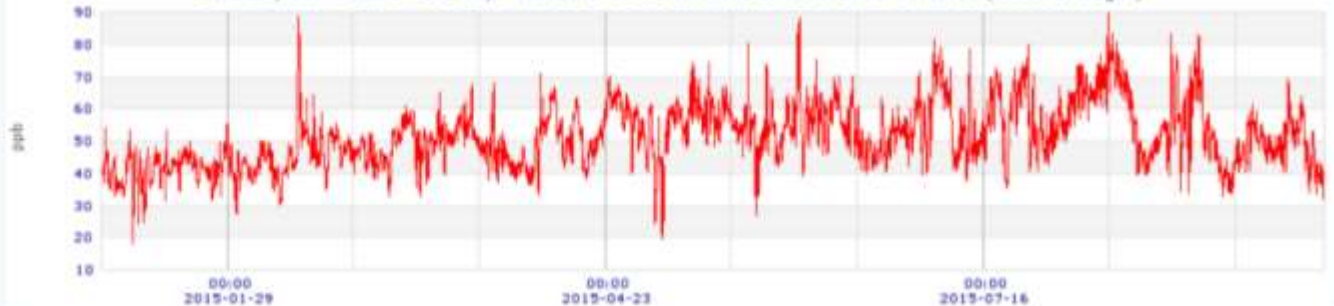
Device Ozone monitor ([online](#))

[Lomnický štít](#) [49.19525° N, 20.21336° E, altitude 2635 m]

Display data from to , or display data for days

Averaging minimum seconds, averaging maximum seconds, running average

Lomnický stit - Ozone - 272 days from 2015-01-01 00:00:00 to 2015-09-29 23:00:00 (3600s averages)

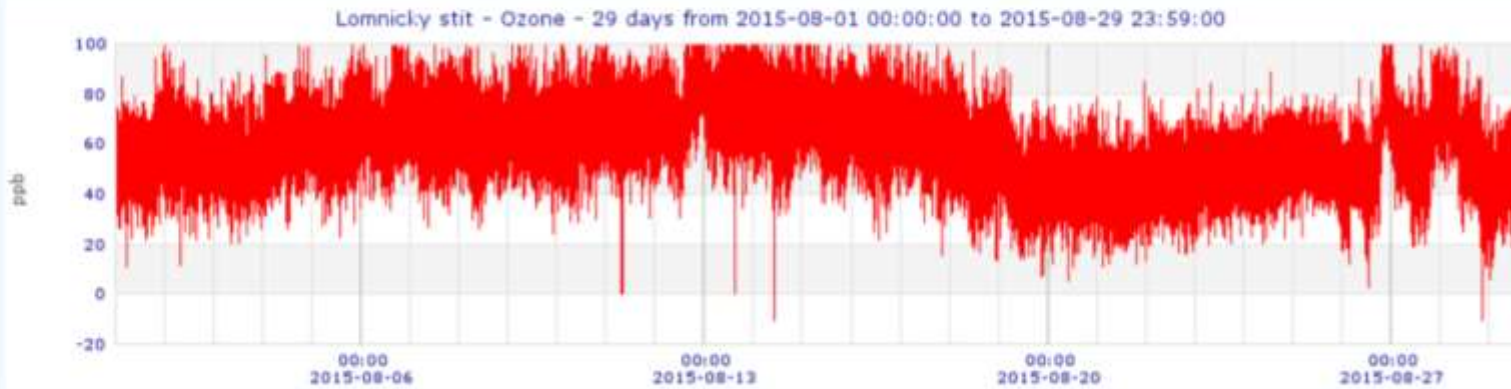
Devices

Device Ozone monitor (online)

Lomnický štít [49.19525° N, 20.21336° E, altitude 2635

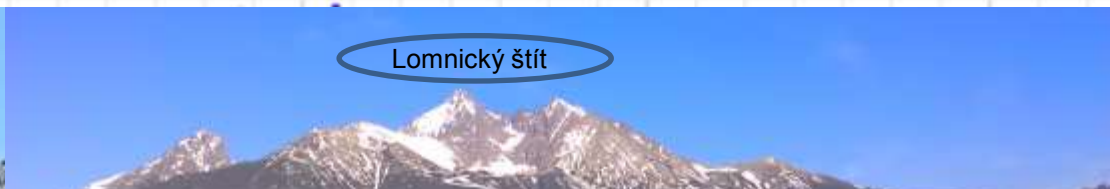
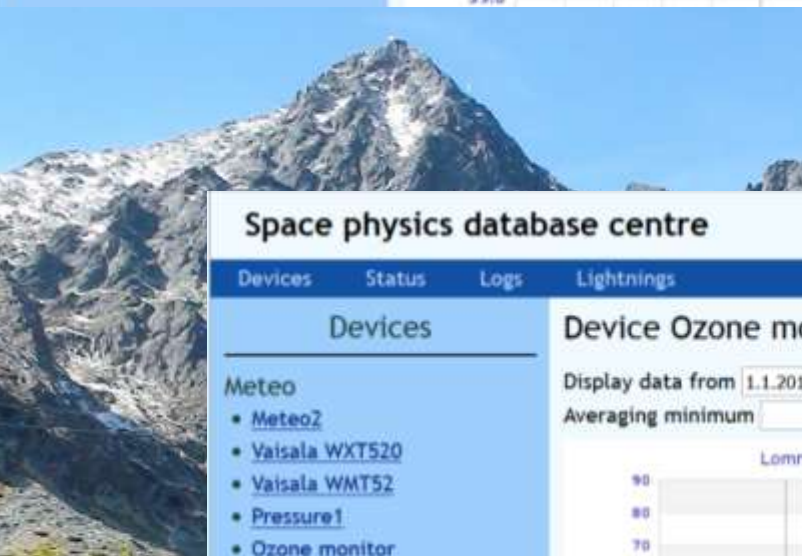
Display data from 1.8.2015 to 30.8.2015, or display data for days Render

Averaging minimum seconds, averaging maximum 60 seconds, running average

Lomnický štít - Cell temperature - 29 days from 2015-08-01 00:00:00 to 2015-08-29 23:59:00

39.0

Space physics database centre

Devices Status Logs Lightnings

Logged in as GfU [user] [Log out]

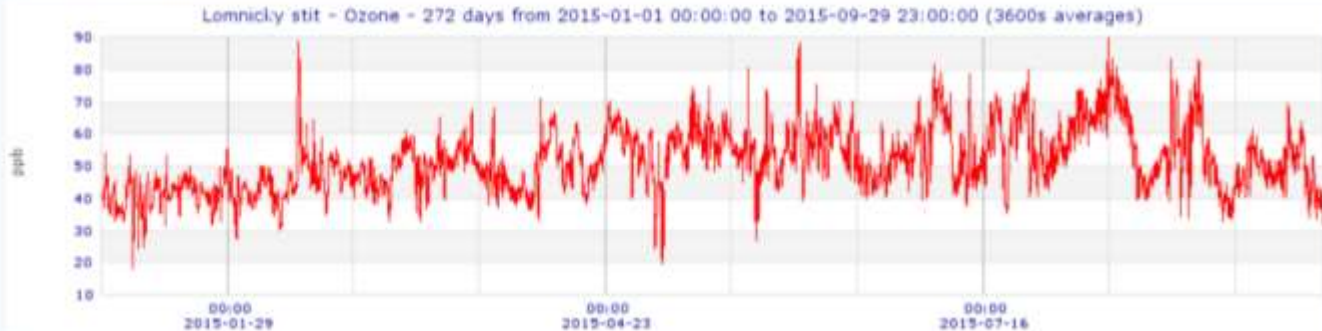
Devices

Device Ozone monitor (online)

Lomnický štít [49.19525° N, 20.21336° E, altitude 2635 m]

Display data from 1.1.2015 to 30.9.2015, or display data for days Render

Averaging minimum seconds, averaging maximum 3600 seconds, running average

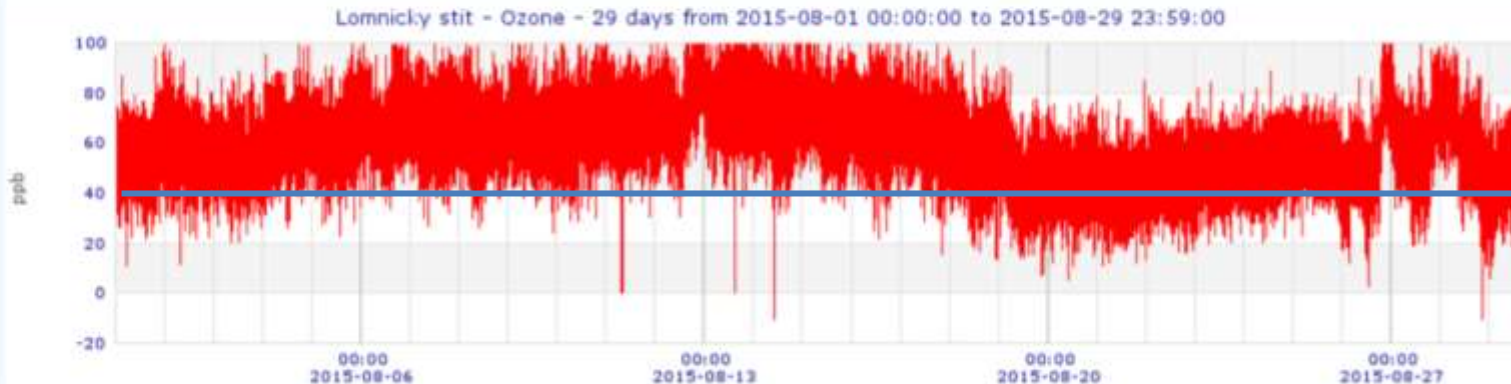
Devices

Device Ozone monitor (online)

Lomnický štít [49.19525° N, 20.21336° E, altitude 2635

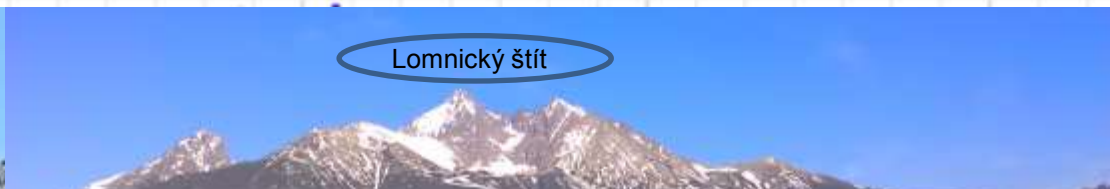
Display data from 1.8.2015 to 30.8.2015, or display data for days Render

Averaging minimum seconds, averaging maximum 60 seconds, running average

Lomnicky stit - Cell temperature - 29 days from 2015-08-01 00:00:00 to 2015-08-29 23:59:00

39.0

Space physics database centre

Devices Status Logs Lightnings

Logged in as GfU [user] [Log out]

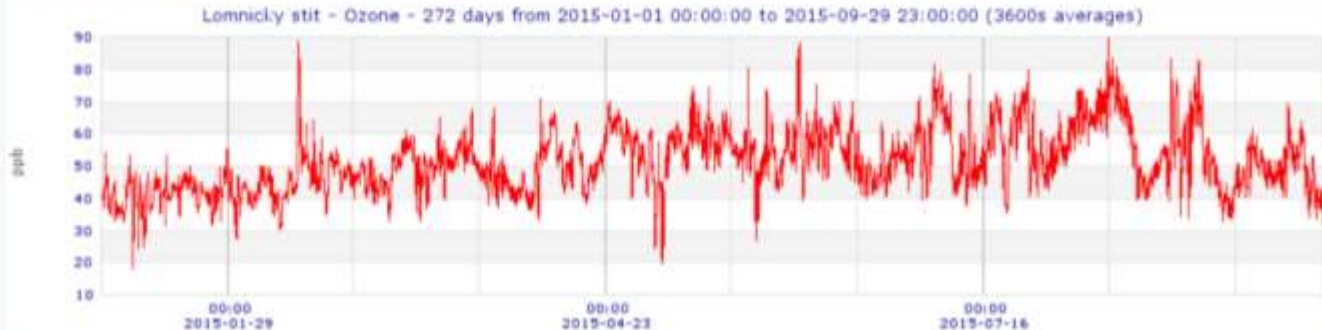
Devices

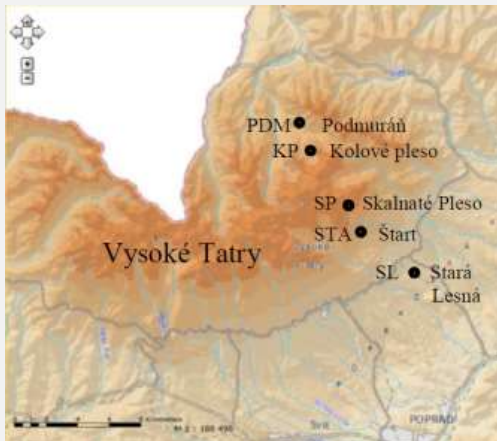
Device Ozone monitor (online)

Lomnický štít [49.19525° N, 20.21336° E, altitude 2635 m]

Display data from 1.1.2015 to 30.9.2015, or display data for days Render

Averaging minimum seconds, averaging maximum 3600 seconds, running average

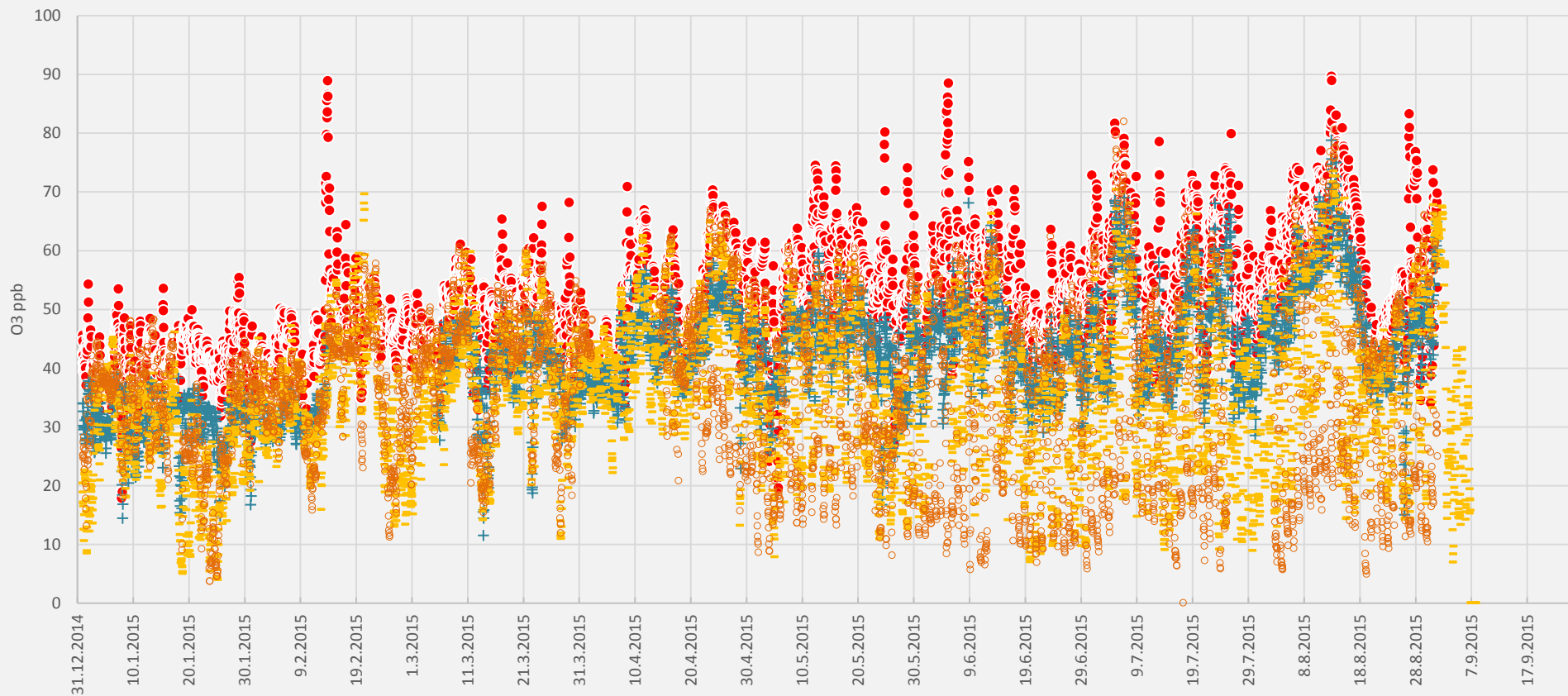

2015

Koncentrácie O₃ na experimentálnych plochách MapPOD *Priemerné hodinové hodnoty 1.1. – 30.9.2015*

● Ls_ppb   + SP_ppb   - SL_ppb   ○ TJ_ppb

MAPOVANIE FYTOTOXICKÝCH OZÓNOVÝCH DÁVOK V LESNOM PROSTREDÍ VYSOKÝCH TATIER

MAPPING OF PHYTOTOXIC OZONE DOSES IN THE FOREST ENVIRONMENT OF HIGH TATRA MTS.

Riešiteľský tím

Národné lesnícke centrum - Lesnícky výskumný ústav Zvolen

Ing. Hana Pavlendová, PhD. – koordinátor projektu

Ing. Zuzana Sitková, PhD.

Ing. Pavel Pavlenda, PhD.

Ing. Ivan Barka, PhD.

Ing. Tibor Priwitzer, PhD.

Bc. Milan Konôpka

Ing. Miroslava Slivková, Milan Meňuš, Ján Šulko

Ing. Adriana Leštianska, PhD. (TU Zvolen)

ÚVZ SAV, pracovisko Stará Lesná, Skalnaté Pleso

Ing. Svetlana Bičárová, PhD.

Mgr. Anna Buchholcerová

Dušan Božík, Ivan Bohuš, J. Krasuľa

**Monitoring a modelovanie prízemného ozónu
- výskum interakcií v lesných ekosystémoch
7. - 9. 10. 2015, KC Academia Stará Lesná**

EXCEEDANCE OF CRITICAL LEVELS OF OZONE ALONG VERTICAL PROFILE IN HIGH TATRA MTS.

Hana Pavlendová ⁽¹⁾, Svetlana Bičárová ⁽²⁾, Zuzana Sitková ⁽¹⁾, Pavel Pavlenda ⁽¹⁾, Milan Konôpka ⁽¹⁾, Adriana Leštianska ⁽³⁾

Introduction

Tropospheric ozone is the most important air pollutant to forest trees. Critical levels of ozone set for forest protection are widely exceeded across whole Europe.

The poster presents preliminary results of the measurement during the first vegetation season 2014 of ongoing project Mapping of phytotoxic ozone doses in the forest area of High Tatra Mts (MapPOD). Ozone concentrations and other environmental parameters related to ozone flux are measured at six research plots with altitudes from 810 to 2634 m a.s.l. along vertical and spatial profile in High Tatra Mts (picture 1).

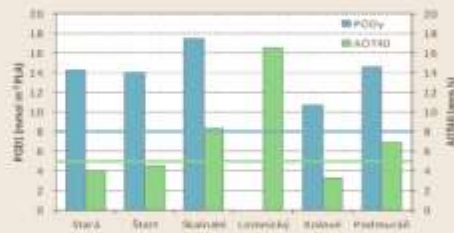
The aim of the project is to design the sustainable system of assessment of POD in area of High Tatras that would allow long-term evaluation of potential adverse effects of tropospheric ozone on forest ecosystems even after the close of the project. The main tree species of interest are Norway spruce (*Picea abies* L.), mainly for its economic relevance in model area and especially Mountain pine (*Pinus mugo* Turra), creating a timberline in High Tatras.

Preliminary results

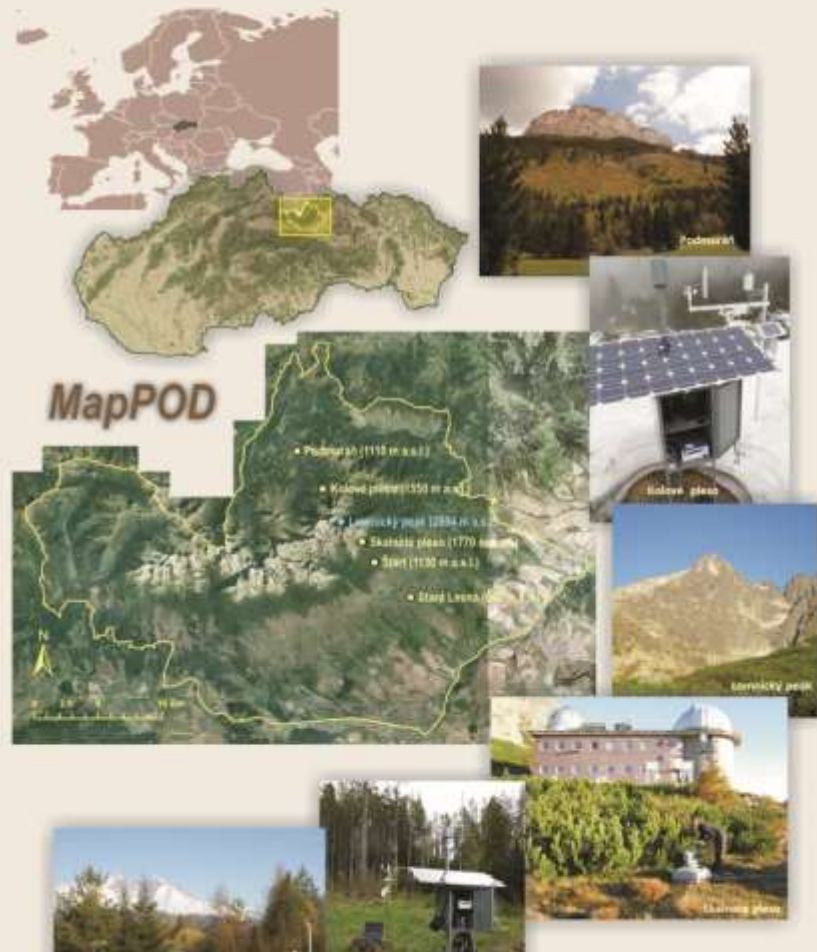
Warm and extremely humid vegetation season 2014 with low amount of solar radiation resulted in low ozone concentrations under long-term average. We used the DO₂SE model (Deposition of O₂ for Stomatal Exchange) to calculate accumulative exposure index AOT40 and phytotoxic ozone dose POD, for Norway spruce (*Picea abies* L.) Karstl.

Both ozone concentrations and AOT40 values were below the long-term average in 2014 (picture 2). AOT40 increased with altitude and reached values from 3.97 ppm h in Stará Ľubovňa (810 m a.s.l.) to 8.35 ppm h at Skalná pleso near the timber line (1770 m a.s.l.) and 16.5 ppm h in Lomnický Peak above the timber line (2634 m a.s.l.). The critical level set for forest protection 5 ppm h was exceeded only at half of research plots.

POD, reached values from 10.68 mmol m⁻² PLA in Kolové pleso (1550 m a.s.l.) to 17.42 mmol m⁻² PLA in Skalná pleso (1770 m a.s.l.). Critical level 8 mmol m⁻² PLA recommended for spruce protection was exceeded at all research plots even in year with low ozone concentrations.

Picture 2 Phytotoxic ozone dose over a threshold of 1 mmol m⁻² s⁻¹ PLA (POD1) and Accumulated ozone exposure over a threshold of 40 ppb (AOT40) during vegetation season 2014 calculated using DO₂SE model

Session 6: Forest ecosystems, atmospheric deposition and the water cycle

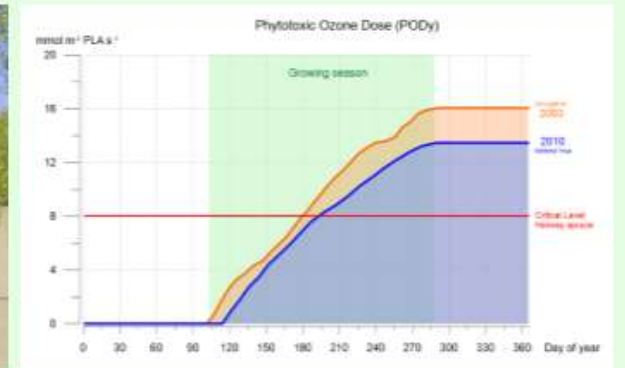
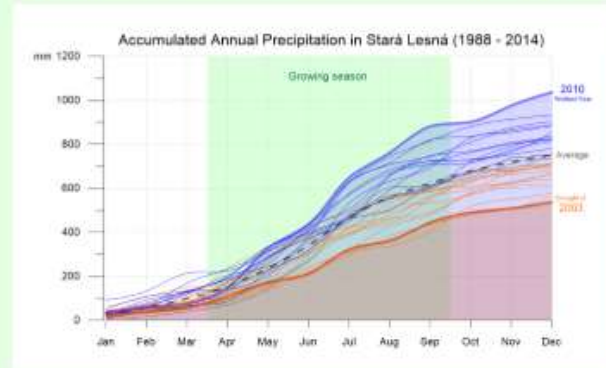
DEPOSITION OF OZONE TO NORWAY SPRUCE FOREST FOR EXTREME DRY AND WET RAINFALL SEASONS

Svetlana Bičárová - Slovak Academy of Sciences, Geophysical Institute, High Tatras, Slovakia
Hana Pavlendová - National Forest Centre, Forest Research Institute, Zvolen, Slovakia

Abstract

Sensitivity of temperate coniferous forests to ozone (O_3) air pollution in relation to weather and climate extremes in mountain environment of the High Tatras, Slovakia was analyzed. Deposition velocity (v_d) and O_3 fluxes to Norway spruce forest calculated by model DO_3SE (Deposition of Ozone for Stomatal Exchange) indicate phytotoxic effect of O_3 on mountain forest vegetation both for extreme dry (2003) and wet rainfall (2010) seasons. In addition, substantially higher Phytotoxic Ozone Dose ($POD_{1.6}$) under heat and water stress conditions than for rainfall abundance was identified. Model results show that Vapour Pressure Deficit (VPD) as well as Soil Moisture Deficit (SMD) in 2003 was not crucial for Mean Stomatal Conductance (G_{st0}), Soil Water Potential (SWP), Leaf Water Potential (LWP), and accumulated stomatal O_3 fluxes (F_{st}) in forests of the High Tatra Mts. region. Relevant input parameter for model calculation of O_3 fluxes is O_3 concentration. At EMEP site Stará Lesná (SK04) mean annual O_3 concentrations in 2003 ($67 \mu g m^{-3}$) and 2010 ($68 \mu g m^{-3}$) were quite similar and slightly above long-term average ($64 \mu g m^{-3}$). Accumulated O_3 flux above a threshold value of $1.6 \text{ nmol m}^{-2} s^{-1}$ ($POD_{1.6}$) exceeded critical level of 8 mmol m^{-2} at the end of June 2003 and in early July 2010, respectively. Excessive exposure of O_3 reduces photosynthesis, growth, and has adverse effects on whole tree biomass.

Národné lesnícke centrum
Lesnícky výskumný ústav Zvolen
Ústav vied o Zemi SAV - Geofyzikálny odbor

Program odborného seminára

Monitoring a modelovanie prízemného ozónu - výskum interakcií v lesných ekosystémoch -

Kongresové centrum SAV Academia, Stará Lesná, Slovensko

7. - 9. október 2015

Seminár je organizovaný s finančnou podporou projektu Agentúry na podporu výskumu a vývoja APVV-0429-12
"Mapovanie fyto toxických ozónových dávok v lesnom prostredí Vysokých Tatier"

Foto: M. Tobis

Program

Streda 7. október 2015

- 12:00 - 14:00 Registrácia účastníkov
- 14:00 - 14:15 Otvorenie seminára a informácie o projekte MapPOD
• *Sitková Z* • *Bičárová S* • *Pavlendová H* •

Prednášky I. blok

- 14:15 - 14:30 Prízemný ozón na Slovensku v období 2008 - 2014
• *Kremler M* • *Fögelová B* •
- 14:30 - 14:45 Regionálne znečistenie ovzdušia a kvalita zrážkových vôd v SR - program EMEP
• *Mitošňková M* •
- 14:45 - 15:00 Emisie prekursorov prízemného ozónu
• *Burda C* •
- 15:00 - 15:15 Meranie emisií prekursorov ozónu (VOC) na SIŽP
• *Juško M* • *Verčimák A* •
- 15:15 - 15:30 Činnosť inšpekcie pri povolovaní a kontrole prevádzok emitujúcich prekursorov ozónu
• *Galovičová I* • *Martinčeková M* • *Patúšková A* •
- 15:30 - 15:45 Kalibrácia O₃ analyzátorov aj s ukážkou
• *Lengyel J* •
- 15:45 - 17:00 Prestávka - Kalibračné meranie O₃ na AMS Stará Lesná

Prednášky II. blok

- 17:00 - 17:20 Vliv depozičního toku ozonu na čistou ekosystémovou produkci smrkového porostu
• *Zapletal M a kolektiv* •
- 17:20 - 17:40 Prízemní ozon v jizerských horách
• *Hřnová I* •
- 17:40 - 18:00 Modelovanie stomatálneho toku ozónu a odhad fytotoxických ozónových dávok
• *Bičárová S* • *Pavlendová H* •
- 18:00 - 18:20 Predpoklady pre využitie prístroja LiCor za účelom sledovania vplyvu ozónu na stomatálnu vodivosť borovice horskej
• *Leštianska A* • *Fleischer P Jr* •

- 18:30 - 19:30 Večera
- 19:30 - 22:00 Filmový dokument "Tatranské decénium" • *Kráľ P* •
Projekcia fotografií z T. Javoriny - Podmuráňa • *Tobis M* •

FILMOVÝ DOKUMENT O STAVE PŘÍRODNÉHO PROSTŘEDÍ
10 ROKOV PO NIČIVEJ VÍCHRICI (19. 11. 2004)
VO VYSOKÝCH TATRÁCH

Ing. Pavol Kráľ

vedúci ochranného obvodu Štrbské Pleso ŠL TANAP

Tatranské decénium 2014
© Štátne lesy TANAPu, 2014

Foto: M. Tobis

Štvrtok 8. október 2015

- 08:00 - 13:00 Exkurzia na výskumné plochy • Skalnaté Pleso • Lomnický štít • Štart
13:00 - 14:00 Obed - Kongresové centrum Academiá, Stará Lesná

Prednášky III. blok

- 14:00 - 14:20 Koncentrace přzemního ozonu jako funkce parametrů prostředí
• *Bednářová E • Kučera J* •
14:20 - 14:40 Monitoring přzemního ozónu pomocou pasívnych senzorov – Wernerova metóda
• *Kellerová D • Janík R • Bičárová S* •
14:40 - 15:00 Časová a priestorová variabilita koncentrácie prízemného ozónu v Tatrách v kontexte návštevnosti tatranského vysokohorského prostredia
• *Čákovská L • Fleischer P jr* •
15:00 - 15:20 Tvorba Atlasu Tatier – teplota vzduchu
• *Nejedlík P • Mikulová K • Buchholczerová A* •
15:20 - 16:00 Prestávka

Prednášky IV. blok

- 16:00 - 16:20 Variabilita nástupu fenologickej fázy prvé májové výhonky borovice lesnej (*Pinus sylvestris* L.) na Slovensku za obdobie 1996 - 2015
• *Šnopsková Z • Pavlendová H • Šitková Z • Hrušková K* •
16:20 - 16:40 Výmena CO₂ ako indikátor stavu lesných ekosystémov postihnutých prírodnými distúrbanciami • *doc. Fleischer P • Fleischer P jr* •
16:40 - 17:00 Prírodné distúrbancie a zmeny v lesnom ekosystéme v oblasti T. Javoriny
• *Šivinský J* •
17:00 - 17:20 Diskusia a záver
18:00 Večera so spoločenským posedením

Piatok 9. október 2015

- 09:00 - 15:00 Exkurzia na výskumné plochy • T. Javorina • Podmuráň • Kolové pleso

Foto: M. Tobis

Program

Streda 7. október 2015

- 12:00 - 14:00 Registrácia účastníkov
- 14:00 - 14:15 Otvorenie seminára a informácie o projekte MapPOD
• *Sitková Z* • *Bičárová S* • *Pavlendová H* •

Prednášky I. blok

- 14:15 - 14:30 Prízemný ozón na Slovensku v období 2008 - 2014
• *Kremler M* • *Fögelová B* •
- 14:30 - 14:45 Regionálne znečistenie ovzdušia a kvalita zrážkových vôd v SR - program EMEP
• *Mitošňková M* •
- 14:45 - 15:00 Emisie prekursorov prízemného ozónu
• *Burda C* •
- 15:00 - 15:15 Meranie emisií prekursorov ozónu (VOC) na SIŽP
• *Juško M* • *Verčimák A* •
- 15:15 - 15:30 Činnosť inšpekcie pri povolovaní a kontrole prevádzok emitujúcich prekursorov ozónu
• *Galovičová I* • *Martinčeková M* • *Patúšková A* •
- 15:30 - 15:45 Kalibrácia O₃ analyzátorov aj s ukážkou
• *Lengyel J* •
- 15:45 - 17:00 Prestávka - Kalibračné meranie O₃ na AMS Stará Lesná

Prednášky II. blok

- 17:00 - 17:20 Vliv depozičního toku ozonu na čistou ekosystémovou produkci smrkového porostu
• *Zapletal M a kolektiv* •
- 17:20 - 17:40 Prízemní ozon v jizerských horách
• *Hřnová I* •
- 17:40 - 18:00 Modelovanie stomatálneho toku ozónu a odhad fytotoxických ozónových dávok
• *Bičárová S* • *Pavlendová H* •
- 18:00 - 18:20 Predpoklady pre využitie prístroja LiCor za účelom sledovania vplyvu ozónu na stomatálnu vodivosť borovice horskej
• *Leštianska A* • *Fleischer P Jr* •

- 18:30 - 19:30 Večera
- 19:30 - 22:00 Filmový dokument "Tatranské decénium" • *Kráľ P* •
Projekcia fotografií z T. Javoriny - Podmuráňa • *Tobis M* •

